

บทที่ 4

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา : กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในเขตตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาถึงการจัดตั้งและการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งแนวปฏิบัติทางบัญชีสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยใช้กรณีศึกษาคือ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน และ 1 ชุมชนเมือง ดังนี้

1. หมู่บ้านเชิงดอย หมู่ที่ 1 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. หมู่บ้านห้วยแก้ว หมู่ที่ 2 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. หมู่บ้านกองบิน 41 หมู่ที่ 3 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
4. หมู่บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 4 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
5. หมู่บ้านไร่เปิง หมู่ที่ 5 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
6. หมู่บ้านโป่งน้อย หมู่ที่ 6 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
7. หมู่บ้านต้นกุก หมู่ที่ 7 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
8. หมู่บ้านหลังห้า หมู่ที่ 8 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
9. หมู่บ้านดอยสุเทพ หมู่ที่ 9 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
10. หมู่บ้านอุโมงค์ หมู่ที่ 10 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
11. หมู่บ้านดอยปุย หมู่ที่ 11 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
12. หมู่บ้านกุฟิงค์ หมู่ที่ 12 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
13. หมู่บ้านสันลมจอย หมู่ที่ 13 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
14. หมู่บ้านใหม่หัดงม หมู่ที่ 14 ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
15. ชุมชนสวนดอก เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาเริ่มศึกษาจากการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งแนวปฏิบัติทางบัญชีสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการจัดตั้งและดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแนวปฏิบัติทางบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การจัดตั้งและดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากการศึกษาพบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นไปในแนวทางเดียวกันสรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของสมาชิก ให้สมาชิกดำเนินธุรกิจ การผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรม และสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิก และส่วนรวมทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมโดยมีวัตถุประสงค์หลัก ดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
2. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสั่งจะ เงินรับฝาก และอื่นๆ
3. เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
4. เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการคือ
 - 4.1 เป็นคนมีความซื่อสัตย์
 - 4.2 เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
 - 4.3 เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
 - 4.4 เป็นคนรู้จักสามัคคี
5. เพื่อพัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ
 - 5.1 เป็นคนเรียนเก่ง ใฝ่หาความรู้ใหม่ๆ
 - 5.2 เป็นคนเก่งคิด คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา
 - 5.3 เป็นคนเก่งงาน ขยันการงาน และมีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน
 - 5.4 เป็นคนเก่งคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกๆ คน

แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วย เงินและทรัพย์สิน ดังนี้

1. เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล
2. เงินกู้ยืม
3. ดอกผลหรือผลประโยชน์อื่นใดที่เกิดขึ้นจากกองทุน
4. ค่าธรรมเนียมแรกเข้าจากสมาชิก
5. เงินฝากสั่งจะและหรือเงินรับฝาก

6. เงินค่าหุ้น
7. เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
8. เงินหรือทรัพย์สินอื่นๆ ที่กองทุนได้รับ โดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระติดพันอื่นใด

คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้พำนักหรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลาตามที่กองทุนกำหนด
2. เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้และ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน ทั้งสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
3. เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
4. เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
5. อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
6. มีเงินฝากสัจจะ และถือหุ้นตามที่กองทุนกำหนด

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุน ได้ที่คณะกรรมการกองทุน
2. ผู้ที่มีคุณสมบัติครบตามที่กองทุนกำหนด สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้ โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก
3. คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่า จะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาคุณสมบัติของสมาชิก และเห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และเงินฝากสัจจะ ภายในระยะเวลาที่กองทุนกำหนด

สมาชิกขาดหรือพ้นจากสภาพจากการเป็นสมาชิก ตามเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ตาย
2. ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
3. วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
4. ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้เข้าร่วมประชุม
5. จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ

หรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด

6. จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
7. นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้
8. มีลักษณะ หรือขาดคุณสมบัติไม่ตรงกับคุณสมบัติข้างต้น

สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สินหรือภาระผูกพันใด กับกองทุนทั้งในฐานะผู้กู้หรือผู้ค้ำประกัน อาจขอลาออกจากความเป็นสมาชิกของกองทุนได้ โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อพิจารณาอนุญาตและให้ขาดจากสมาชิกภาพในวันที่คณะกรรมการกองทุนดำเนินการอนุญาต

ผู้ที่ขาดจากการเป็นสมาชิกอาจยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกใหม่ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นผู้ที่ขาดจากการเป็นสมาชิกติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

พัฒนากร ผู้ประสานงานกับ หมู่บ้านและชุมชนเมืองใน ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ ร่วมกับผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง จะประกาศเสียงตามสายให้ชาวบ้านและ แข็งเป็นลายลักษณ์อักษรให้มาเข้าร่วมประชุมเพื่อรับฟังโครงการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน ตาม ระยะเวลาที่กำหนด เมื่อประชาชนในหมู่บ้านได้มาเข้าร่วมประชุมในวันเวลาดังกล่าว พัฒนากรจะ อ่านระเบียบเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้าน และการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดย ผู้เข้าร่วมประชุมจะพิจารณาเลือกบุคคลที่เหมาะสม มีความสามารถ มีความรู้ และมีประสบการณ์ ในการบริหารงานเพื่อเป็นคณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการกองทุนที่ชาวบ้านเลือกตั้งมีจำนวน 9 – 15 คน

คณะกรรมการกองทุน ประกอบด้วย ประธานกรรมการกองทุน รองประธานกรรมการ เลขาธิการ เภรัญญิก ผู้ตรวจสอบภายใน และประชาสัมพันธ์

กรรมการกองทุนมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปี โดยเมื่อครบกำหนดระยะเวลา หนึ่งปี นับแต่วันที่กรรมการกองทุนเข้ารับตำแหน่ง ให้กรรมการกองทุนจับฉลากออกจำนวนกึ่ง หนึ่งของคณะกรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ในกรณีที่กรรมการกองทุนพ้นจากตำแหน่งตาม วาระ คณะกรรมการกองทุนจะจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งแทนกรรมการกองทุนซึ่ง พ้นจากตำแหน่งตามวาระภายในระยะเวลาสามสิบวัน

กรรมการกองทุนซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับคัดเลือกอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่ง เกินสองวาระติดต่อกันไม่ได้

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. บริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน
2. ออกระเบียบข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกองทุน
3. รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก
4. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่คณะกรรมการกองทุนกำหนดหรือมอบหมาย

ประธานกองทุนมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. เป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการกองทุน
2. เรียกประชุมคณะกรรมการกองทุน
3. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการกองทุน เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตาม

มติ หรือตามที่คณะกรรมการกองทุนมอบหมาย

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามข้อบังคับและมติของคณะกรรมการกองทุน

ให้รองประธานกรรมการกองทุน ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการกองทุน เมื่อประธานกรรมการกองทุนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเมื่อประธานกรรมการกองทุนมอบหมายให้ทำการแทน

ถ้าประธานกรรมการกองทุนและรองประธานกรรมการกองทุนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในการประชุมคราวหนึ่งคราวใด ให้ที่ประชุมเลือกคณะกรรมการกองทุนคนใดคนหนึ่งเป็นประธานสำหรับการประชุมคราวนั้น

เหรียญกษาปณ์มีหน้าที่รวบรวมจัดเก็บ ดูแลรักษาเงินทุนและรายได้ของกองทุน รวมทั้งการจัดทำบัญชี พร้อมทั้งการควบคุมการใช้จ่ายเงินกองทุนให้เป็นไปอย่างรอบคอบ และเกิดประโยชน์สูงสุด

เลขานุการกองทุนมีหน้าที่ติดต่อประสานงานทั่วไป นัดประชุมกรรมการกองทุน จัดและทำบันทึกรายงานการประชุม ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงานของกองทุน

ผู้ตรวจสอบภายในมีหน้าที่ตรวจสอบบัญชี กำกับ ดูแล เงินกองทุนให้เป็นไปตามมติที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด รวมทั้งประเมินผลการดำเนินงานของกองทุน

ประชาสัมพันธ์มีหน้าที่ผลิตเอกสาร สิ่งพิมพ์ ให้ข่าวสารแก่สมาชิกและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

กรรมการกองทุนอื่นๆ ให้มีหน้าที่ตามคณะกรรมการกองทุนกำหนด

คณะกรรมการกองทุนต้องมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง แต่ถ้ามีความจำเป็น ประธานกองทุนอาจเรียกประชุมได้มากกว่า 1 ครั้ง และต้องมีกรรมการกองทุนเข้าร่วมประชุมอย่างน้อยหนึ่งคนของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงครบองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงในการลงคะแนนหนึ่งเสียง ในกรณีที่มติคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเสียงเป็นผู้ชี้ขาด

การกู้ยืมเงิน

สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาอาชีพ
2. การสร้างงาน
3. การสร้าง และ หรือ เพิ่มรายได้
4. ลดรายจ่าย
5. บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน

โดยสมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงิน จะต้องจัดทำโครงการเพื่อขอเงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน การกู้เงินประเภทที่ 1 2 3 4 ลักษณะโครงการต้องเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาด และสามารถเห็นได้ชัดว่าคุ้มค่าต่อการลงทุน สำหรับการกู้เงินประเภทที่ 5 ต้องเป็นการกู้เฉพาะกรณีเพื่อการอันจำเป็น หรือมีประโยชน์ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร

วงเงินกู้ให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแต่ละแห่งกำหนด ยกเว้นในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนเห็นควรมีมติอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งรายใดเกินกว่าที่กำหนดไว้ คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้ การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

การดำเนินงานตามโครงการที่ขอกู้และการจัดทำรายงาน สมาชิกจะต้องดำเนินโครงการที่ขอกู้ให้สำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และจัดทำรายงานความก้าวหน้าตามแบบรายงานที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด

การทำสัญญาเงินกู้ทุกประเภทต้องมีการทำสัญญาเงินกู้ไว้กับคณะกรรมการกองทุนตามแบบและเงื่อนไขที่กองทุนแต่ละแห่งกำหนด

การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เมื่อได้รับเงินจัดสรร 1 ล้านบาท

1. วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน ให้มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง ดังนี้ คือ ปล่อยให้กู้ สำหรับสมาชิกผู้มีความประสงค์ที่จะกู้ยืมเงิน โดยต้องมีโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านหรือชุมชน และเป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง โดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

2. วิธีการในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้าน ให้มีการหมุนเวียนอย่างต่อเนื่อง ดังนี้คือ เมื่อได้รับเงินคืนจากสมาชิก แล้วจะต้องปล่อยให้กู้สำหรับสมาชิกรายต่อไปที่มีโครงการที่ดี และเกิดผลประโยชน์ต่อเงินกองทุนในหมู่บ้าน

3. กองทุนหมู่บ้าน จะให้สมาชิกกู้ยืมเพื่อกิจกรรม ดังต่อไปนี้

- 3.1 การพัฒนาอาชีพ อย่างเช่น เพื่อการส่งเสริมการค้าขาย
- 3.2 การสร้างงาน เพื่อพัฒนาอาชีพใหม่
- 3.3 การสร้าง และ หรือ เพิ่มรายได้
- 3.4 ลดรายจ่าย
- 3.5 บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

4. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ จะพิจารณาจาก

4.1 พิจารณาจากรายได้ ว่ารายรับและรายจ่ายสมดุลกับการครองชีพ และการประกอบอาชีพ ในปัจจุบันหรือไม่ รวมไปถึงการพิจารณาว่ามีความสามารถที่จะชำระหนี้ได้หรือไม่

4.2 พิจารณาจากโครงการของสมาชิกผู้ขอกู้ที่ยื่นเรื่อง มาให้แก่คณะกรรมการพิจารณาว่าโครงการนั้นเป็นไปได้หรือไม่ และจะเกิดผลต่อกองทุนอย่างไร

4.3 พิจารณาจากกลุ่มหรือบุคคลผู้ค้ำประกันให้แก่ผู้กู้ยืม ว่ามีความสามารถในการรับผิดชอบ ในกรณีที่ผู้กู้ผิดนัด ไม่ชำระหนี้ตามกำหนด

5. วิธีการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ ดังนี้คือ ให้คณะกรรมการอย่างน้อย 3 คน ติดตามและประเมินผลของการดำเนินงานในโครงการที่ผู้กู้เสนอมา ว่าสามารถประสบความสำเร็จในการดำเนินงานตามโครงการนั้นหรือไม่ เช่น ติดตามดูการนำเงินไปลงทุนค้าขายของผู้กู้ยืม ติดตามสำหรับผู้กู้ที่นำเงินไปเสริมรายได้ และทำรายงานผลที่ได้เพื่อเสนอแก่ประธานและคณะกรรมการทั้งหมด

6. วิธีการป้องกันความเสี่ยงในการให้กู้ ดังนี้คือ คณะกรรมการจะพิจารณาจากสมาชิกผู้ขอกู้ว่า จะดำเนินงานตามโครงการและเป้าหมายที่รัฐบาลกำหนดให้ ว่าเป็นไปได้หรือไม่ และมีเงินประกันความเสี่ยงไว้ในระเบียบของกองทุนแล้วหรือไม่

7. วิธีการแก้ไขปัญหาในกรณีที่สมาชิกได้รับเงินกู้แล้วไม่ส่งใช้คืนเงินต้น และดอกเบี้ยเงินกู้คืนตามสัญญา คือ ให้คณะกรรมการอย่างน้อย 5 ท่าน ติดตามผู้ค้ำประกันเงินกู้มาเจรจา และติดตามผู้กู้มาว่ากล่าว สำหรับครั้งแรก ครั้งต่อไปถ้ายังไม่ชำระคืน ทางคณะกรรมการจะใช้ข้อบังคับตามสัญญาเงินกู้เป็นหลักในการดำเนินงาน ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ทำตามสัญญา และในกรณีที่ผู้กู้ไม่ชำระเงินคืนตามกำหนด จะต้องชำระค่าปรับตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด และคณะกรรมการจะลงมติขับออกจากสมาชิก และประณามในที่ประชุมวิสามัญสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

8. แนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ในด้านการจัดสวัสดิการให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน อาทิเช่น การจัดสรรเงินปันผลค่าหุ้นที่ได้มาจากการดำเนินงานให้แก่สมาชิกผู้ถือหุ้น การแจกทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

แนวปฏิบัติทางบัญชีสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากบทที่ที่ผ่านมา ได้กล่าวถึงแนวปฏิบัติทางบัญชีสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งกำหนดให้แต่ละกองทุนต้องจัดทำบัญชีและรายงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด จากการศึกษาพบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ยึดตามแนวปฏิบัติตามหลักของกรมบัญชีกลาง แต่ปรับเปลี่ยนวิธีการจัดทำบัญชีและรายงาน โดยจัดทำบัญชีแยกเป็นสองกิจกรรม คือ กิจกรรมเงินรับจัดสรร และกิจกรรมเงินออม เพื่อความสะดวกในการบันทึกบัญชี เข้าใจง่าย นอกจากนี้ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดให้ กองทุนหมู่บ้านแต่ละแห่งจัดทำงบดุลประจำเดือน และงบรายได้-ค่าใช้จ่ายประจำเดือน แล้วติดประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการกองทุนให้สมาชิกทราบ รวมทั้ง จัดส่งรายงานรายได้ค่าใช้จ่ายและ รายงานงบดุลประจำเดือนให้กับธนาคารออมสิน เพื่อนำส่งข้อมูลให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติต่อไป เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการเงินกองทุน

ในการจัดทำบัญชีจะมีเพียง สมุดบัญชี ทะเบียน และรายงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. สมุดบัญชี เป็นสมุดบัญชีเบื้องต้นที่ใช้บันทึกรายการต่างๆ จากเอกสารตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อใช้ในการบันทึกรายละเอียดการรับและการจ่ายเงินกองทุน ประกอบด้วย

- 1.1 สมุดบัญชีรายรับกองทุน (1 ล้านบาท)
- 1.2 สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน (1 ล้านบาท)
- 1.3 สมุดบัญชีรายรับกองทุน (เงินออม)
- 1.4 สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน (เงินออม)

2. ทะเบียนต่างๆ ดังนี้

- 2.1 ทะเบียนคุมค่าของตู้
- 2.2 ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว
- 2.3 ทะเบียนคุมเงินฝากสัจจะ ค่าหุ้น เงินรับฝาก รายตัว
- 2.4 ทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นค่าหุ้น บริจาค

3. รายงานการเงิน ประกอบด้วย

- 3.1 รายงานรายได้ ค่าใช้จ่าย ประจำเดือน ประจำปี
- 3.2 รายงานงบดุล ประจำเดือน ประจำปี
- 3.3 รายงานรายได้และค่าใช้จ่ายสะสม ประจำเดือน ประจำปี

1. สมุดบัญชี ประกอบด้วย

1.1 สมุดบัญชีรายรับกองทุน (1 ล้านบาท) ใช้บันทึกเมื่อมีการรับโอนเงินจัดสรรจากรัฐบาลจำนวน 1 ล้านบาท และบันทึกในกรณีที่ลูกหนี้มาชำระคืนเงินกู้ พร้อมดอกเบี้ยเงินกู้ และค่าปรับ(ถ้ามี) รวมทั้งดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารที่ธนาคารได้กำหนดจ่ายให้ประจำปี เข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ (ดูภาคผนวก จ หน้า 141)

1.2 สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน (1 ล้านบาท) ใช้บันทึกในกรณีที่มีการจ่ายเงินกู้ให้แก่สมาชิก รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ(ถ้ามี) เพื่อบันทึกควบคุมการจ่ายเงินสดและการจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคาร หรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับหรือผู้มีสิทธิ (ดูภาคผนวก จ หน้า 144)

1.3 สมุดบัญชีรายรับกองทุน (เงินออม) การรับเงินทุกกรณีที่ไม่เกี่ยวกับกิจกรรมเงินรับจัดสรร 1 ล้านบาท จะได้นำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายรับประเภทเงินออม เพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภทเข้าบัญชีฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ (ดูภาคผนวก จ หน้า 142)

1.4 สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน (เงินออม) การจ่ายเงินทุกกรณีที่จ่ายจากกองทุนเงินออม จะได้นำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายจ่าย เพื่อบันทึกการควบคุมการจ่ายเงินสด และการจ่ายเงินฝากธนาคาร หรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับหรือผู้มีสิทธิ (ดูภาคผนวก จ หน้า 145)

2. ทะเบียน ประกอบด้วย

2.1 ทะเบียนคุมค่าของกู้ ใช้บันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนผู้มาขึ้นค่าของกู้ (ตามแบบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด) เพื่อสรุปวงเงินที่ของกู้ และวงเงินที่คณะกรรมการกองทุนอนุมัติให้กู้ในแต่ละเดือน แต่ละปี (ดูภาคผนวก จ หน้า 146)

2.2 ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว ใช้บันทึกควบคุมลูกหนี้เงินกู้รายตัว เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและติดตามหนี้โดยแสดงรายละเอียดต่าง ๆ ของลูกหนี้ เช่น วงเงินให้กู้ การรับชำระหนี้ และยอดเงินคงเหลือ (ดูภาคผนวก จ หน้า 147)

2.3 ทะเบียนคุมเงินฝากจะ ค่าหุ้น เงินรับฝาก รายตัว ใช้บันทึกควบคุมเงินที่สมาชิกนำมาฝากไว้กับกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเป็นเงินออมตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบ กับยอดเงินฝากธนาคาร และการจ่ายคืนให้สมาชิก (ดูภาคผนวก จ หน้า 148)

2.4 ทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นค่าหุ้น บริจาค ใช้บันทึกรายละเอียดทรัพย์สินที่สมาชิกชำระเป็นค่าหุ้นแทนเงิน หรือทรัพย์สินที่ได้จากการรับบริจาคโดยปราศจากการผูกพัน (ดูภาคผนวก จ หน้า 149)

3. รายงานการเงิน ประกอบด้วย

3.1 รายงานรายได้และค่าใช้จ่าย ประจำเดือน ประจำปี เป็นรายงานที่แสดงการรับและจ่ายเงินกองทุนหมู่บ้านประจำเดือน ประจำปี เพื่อประโยชน์ในการสรุปผลการดำเนินงานและให้คณะกรรมการหมู่บ้านใช้ประโยชน์ในการบริหารเงิน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน (ดูภาคผนวก จ หน้า 154)

3.2 รายงานงบดุล ประจำเดือน ประจำปี เป็นรายงานทางการเงินที่แสดงข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงินของกองทุน ณ วันใดวันหนึ่งว่า กองทุนมีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนของกองทุนอะไรบ้าง และแต่ละประเภทมีมูลค่าเท่าใด (ดูภาคผนวก จ หน้า 155)

3.3 รายงานรายได้และค่าใช้จ่ายสะสม ประจำเดือน ประจำปี เป็นรายงานแสดงผลการดำเนินงานของกองทุนสะสมตั้งแต่เริ่มดำเนินการ เพื่อนำไปแสดงในงบดุล (ดูภาคผนวก จ หน้า 156)

ในการจัดทำรายงาน ให้จัดทำแยกชุด สำหรับกิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท และกิจกรรมเงินออมของสมาชิก เพื่อส่งธนาคารออมสิน หรือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จำนวนกิจกรรม ละ 1 ชุด และเก็บรักษาไว้ที่สำนักงาน 1 ชุด

ตารางที่ 2 ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในเขตตำบลสุเทพ อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2545

กองทุนหมู่บ้าน ชุมชนเมือง	การจ่ายเงินกู้		การรับชำระคืน		หมายเหตุ
	ราย	จำนวนเงิน	เงินต้น	ดอกเบี้ย	
เชิงดอย	-	-	-	-	
ห้วยแก้ว	21	420000.00	79010.00	22800.00	
กองบิน 41	29	555000.00	-	-	
ห้วยทราย	50	940000.00	140832.77	8480.23	
ไร่เปิง	37	805000.00	-	-	
โป่งน้อย	-	-	-	-	
ต้นกุก	33	620000.00	39990.00	4800.00	
หลังห้า	47	829000.00	45345.00	6528.00	
ดอยสุเทพ	81	1160000.00	167499.89	10074.43	
อุโมงค์	-	-	-	-	
ดอยปุย	41	805000.00	10002.00	498.00	
ภูพิงค์	27	540000.00	80000.16	6735.46	
สันลมจอย	47	784000.00	116553.00	12603.29	
ใหม่หลังมอ	41	905000.00	120858.00	14500.00	
สวนดอก	36	525000.00	-	-	

ที่มา: ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม 2545 โดยการเก็บรวบรวมจากธนาคารออมสินสาขามหาวิทยาลัย
เชียงใหม่

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาพบว่า กองทุนหมู่บ้านสันลมจอย เป็นกองทุนแรกที่ได้รับอนุมัติเงินจัดสรรจากรัฐบาล คืองวดที่ 3/1 วันที่ 21 กันยายน 2544 สมาชิกยื่นกู้และอนุมัติเงินกู้ไปแล้วจำนวน 47 ราย เป็นเงิน 784,000 บาท

กองทุนหมู่บ้านห้วยแก้ว กองบิน 41 ห้วยทราย ดันกุก ดอยสุเทพ ดอยปุย และใหม่หลังมอ ได้รับอนุมัติเงินจัดสรรพร้อมกัน คืองวดที่ 4/1 วันที่ 6 พฤศจิกายน 2544 กองทุนหมู่บ้านดอยสุเทพ สมาชิกยื่นขอกู้มากที่สุดคือจำนวน 90 ราย และมีการปล่อยเงินกู้จำนวน 81 ราย เป็นเงิน 1,160,000 บาท เนื่องจากสมาชิกโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และมีความจำเป็นต้องนำเงินไปลงทุนค้าขายเพิ่มมากขึ้น สำหรับอีก 9 รายที่ไม่มีการอนุมัติเงินกู้ เนื่องจากทั้ง 4 รายคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาแล้ว เห็นว่าไม่มีความสามารถในการชำระหนี้ ในขณะที่กองทุนหมู่บ้านห้วยแก้วมีการปล่อยเงินกุน้อยที่สุดคือจำนวน 21 ราย เป็นเงิน 420,000 บาท เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านห้วยแก้วมีสมาชิกจำนวนน้อย และสมาชิกยังไม่มี ความจำเป็นขอกู้เงิน ในขณะที่กองทุนหมู่บ้านดอยปุยมีการปล่อยเงินกู้ไปแล้วจำนวน 41 ราย เป็นเงิน 805,000 บาท

สำหรับกองทุนหมู่บ้านกองบิน 41 เพิ่งมีการปล่อยเงินกู้งวดแรกเมื่อเดือนมีนาคม 2545 เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองบิน 41 ไม่มีความพร้อมในการดำเนินการ จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการกองทุนในการประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น กองทุนได้อนุมัติเงินกู้ไปแล้ว 2 งวด จำนวน 29 ราย เป็นเงิน 555,000 บาท สมาชิกที่ยื่นขอกู้ทั้งหมด รับประทานทหารในกองบิน 41 และกู้เพื่อไปลงทุนสร้างอาชีพเสริมให้กับครอบครัว

กองทุนหมู่บ้านหลังห้า และภูพิงค์ ได้รับอนุมัติเงินจัดสรรงวดที่ 5/1 วันที่ 24 ธันวาคม 2544 เมื่อได้รับเงินจัดสรร ได้มีการดำเนินการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิก กองทุนหมู่บ้านหลังห้า อนุมัติเงินกู้แล้ว จำนวน 47 ราย เป็นเงิน 829,000 บาท และกองทุนหมู่บ้านภูพิงค์ ได้อนุมัติเงินกู้ไปแล้ว จำนวน 29 ราย เป็นเงิน 540,000 บาท

ในขณะที่กองทุนหมู่บ้านไร่เปิง โป่งน้อย ได้รับอนุมัติเงินจัดสรรช้ากว่ากองทุนหมู่บ้านที่ขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกัน เนื่องจากพบว่าหมู่บ้านทั้งสองแห่ง มีสมาชิกจำนวนน้อย และการออมทรัพย์ยังไม่มากพอ ดังนั้นจึงให้หมู่บ้านทั้งสองแห่ง จึงต้องดำเนินการเตรียมความพร้อมในเรื่องของสมาชิกและการออมทรัพย์เพิ่ม ดังนั้นจึงได้รับเงินจัดสรรเมื่อ งวดที่ 6 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 เมื่อได้รับเงินจัดสรรแล้ว กองทุนหมู่บ้านไร่เปิง ได้มีการอนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกไปแล้ว 37 ราย เป็นเงิน 805,000 บาท ในขณะที่กองทุนหมู่บ้านโป่งน้อยยังไม่มีการปล่อยเงินกู้

กองทุนหมู่บ้านอุโมงค์ และกองทุนชุมชนสวนดอกได้รับเงินอนุมัติจัดสรรเมื่องวดที่ 6 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 กองทุนชุมชนสวนดอกได้อนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกจำนวน 37 ราย เป็นเงิน 528,000 บาท โดยแบ่งเป็นลูกหนี้จากกิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท 36 ราย เป็นเงิน 525,000 บาทและลูกหนี้จากกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน 3,000 บาท และ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2545 กองทุนชุมชนศรีวิชัยยังมีผลการดำเนินงานขาดทุนอยู่ เนื่องจากได้นำเงินจากกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุนมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายต่างๆ อย่างเช่น ค่าถ่ายเอกสาร ค่าอากรแสตมป์ จากสมาชิกโดยตรง ในขณะที่กองทุนหมู่บ้านอุโมงค์ ยังไม่มีการปล่อยเงินกู้

สำหรับกองทุนหมู่บ้านเชิงดอย ได้รับอนุมัติเงินจัดสรรจากรัฐบาลชาติที่สุดใน เขตตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ คือเมื่องวดที่ 7/1 วันที่ 25 มีนาคม 2545 เนื่องจากเพิ่งมีการจัดตั้งกองทุนเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2545 ยังไม่มีการปล่อยเงินกู้